

Тема: «Особливості соціально-економічного розвитку українських земель»

1. Ознайомтесь із § 35-36 стор. 248-258

Особливості економічного розвитку

- Кінець XIX – початок XX ст. характеризується в Україні **завершенням промислового перевороту і переходом до індустріалізації.**
- **Концентрація промислового виробництва.**
- **Утворення монополій** – союзів підприємців, що виникали на базі концентрації капіталу.

Монополія – це встановлення підприємцем або групою підприємців контролю над однією чи кількома галузями виробництва з метою збільшення прибутків і ліквідації конкуренції.

Особливості економічного розвитку

- **Зростання впливу іноземного капіталу.**
- **Нерівномірний економічний розвиток окремих регіонів України.**
- **Спеціалізація промислових районів України.**

Особливості економічного розвитку

- **Підпорядкованість української промисловості імперському центру.**
- **Сировинний характер української промисловості.**
- **Загалом економіка України носила колоніальний характер.**

Становище Наддніпрянської України у складі Росії на початку ХХ ст.

- ▶ Початок ХХ ст. свідчив, що перебування України у складі царської Росії суттєво загальмувало і деформувало її соціально-економічний розвиток. На економічній ситуації в Наддніпрянській Україні першого десятиліття ХХ ст. відбилася глибока економічна криза 1900—1903 рр. і застій, що прийшов їй на зміну, який тривав до 1909 р. Підприємці і банкіри, прагнучи подолати кризу, почали створювати монополістичні об'єднання. Найбільш поширеною формою монополій у початковий період були синдикати — угоди самостійних у виробничому відношенні власників підприємств про спільну реалізацію продукції через спільно організовану систему збуту.

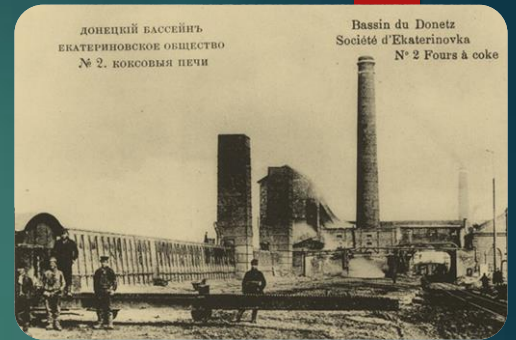
В Україні одним із перших виник 1887 р. цукровий синдикат.

1902 р. був організований металургійний синдикат «Продамет».

1903 р. заснований синдикат «Продаруд».

У 1909—1914 рр. економічна криза і застій змінилися прискореним підйомом української промисловості. При цьому роль і місце України в економічному організмі Російської імперії не змінилися. Як і раніше, на початку ХХ ст. царський уряд сприяв прогресу головним чином сировинних галузей народного господарства України і свідомо гальмував розвиток інших. Результатом цього стало те, що багато галузей промисловості, які були життєво важливі для українського суспільства, були у занепаді, і жителі України змушені були купувати російські або закордонні товари. Це спричиняло постійний відтік коштів з України.

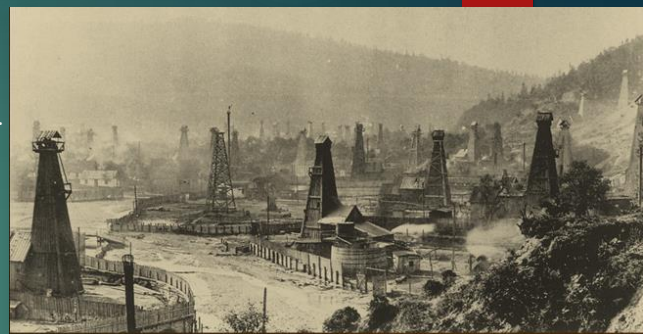
- ▶ Загалом із України вивозилось набагато більше, ніж ввозилось.
- ▶ Розвиток сільського господарства Наддніпрянщини гальмувався на початку ХХ ст. малоефективним поміщицьким землеволодінням, у якому зосереджувались відсталі напівкріпацькі форми виробництва, та селянським малоземеллям. Поміщикам, що мали багато землі, не обов'язково було перебудовувати свої маєтки на капіталістичній основі. Вони задовольнялися селянськими відробітками і орендними виплатами селян. Провідну роль в сільському господарстві України відігравало виробництво зерна, особливо озимої пшениці.

Коксові печі Катеринославське товариство, Донецький басейн

Економічний розвиток Західної України

- ▶ На початку ХХ ст. західноукраїнські землі у складі Австро-Угорщини залишались відсталим перенаселеним краєм. Перебудову західноукраїнської промисловості стримувала австрійська влада, яка намагалась зберегти українські землі як сільськогосподарський район, що мав постачати промисловим центрам імперії дешевий хліб, ліс, худобу і був би ринком збуту її товарів. Розвивалась тільки нафтовидобувна промисловість та деревообробна, які майже повністю знаходились в руках іноземних монополій («Галицько-Карпатське товариство», «Галичина»).
- ▶ Місцеві робітники отримували мізерну заробітну платню.
- ▶ У сільському господарстві, де капіталістичні відносини розвивалися повільно і дуже боляче для селян, панували великі дворяни-землевласники. Через це селяни нестерпно потерпали від малоземелля і безземелля. Життя примушувало їх орендувати землю на кабальних умовах у поміщиків. Земельна нестача спричинила масову еміграцію селян за океан. Тільки 1900—1910 рр. з Галичини і Буковини виїхало понад 300 тис. селян. Закарпаття 1905—1914 рр. залишило понад 40 тис. осіб

Нафтопромисли «Інфланті» Боїслав, Галичина

2. Пропоную переглянути відео за посиланням

https://www.youtube.com/watch?v=La4sB32_Mnw

3. Питання:

1. Які нові явища в розвитку країн Західної Європи з'явилися на початку ХХ ст.?
2. Як проходила модернізація виробництва на заході і в Росії?
3. Що таке акціонерне товариство?
4. Назвіть українських підприємців – меценатів?